

-Araştırma Makalesi-

**Kaptan Fantastik (2016):
Kapitalizm Kıskaçında Başka Bir Hayat Mümkün mü?**

* Deniz Yüceer Berker

** Cem Yıldırım

Özet

Kapitalizmin tarihsel süreçte yol açtığı tüm yapısal değişiklikler, toplumsal yaşamda ve dolayısıyla toplumsal kurumlarda da ekonomik ve kültürel değişiklikler meydana getirmiştir. Kapitalizmle değişikliğe uğrayan yapılardan aile, din ve eğitim kurumları, mevcut sistemin onaylanması noktasında taşıdıkları ideolojik işlevleri sebebiyle önem teşkil etmektedir. Günümüzde neoliberalizm, dünyanın pek çok yerinde toplumsal düzeni sağlamanın gereği, hatta bütünüyle doğal yolu olarak görülmekte ve alternatif başka bir düzenin mümkün olmadığını altı çizilmektedir. Toplumsal kurumlar ve yapılar da bu inancı pekiştirecek şekilde dönüşmektedir. Bu çerçevede, çalışmamızda kurmuş oldukları yaşam tarzı ile mevcut kapitalist sisteme ve kapitalizmin etkilediği kurumlara direnen bir ailenin yaşamını anlatan 2016 yılı yapımı Kaptan Fantastik filmi incelenmiştir. Bu çalışmanın amacı, kapitalizmin biçimlendirdiği kurumsal yapıların tamamen dışında kurulacak alternatif bir yaşamın ne derecede mümkün olabileceği sorunsalı çerçevesinde filmin söylemini açığa çıkarmaktır. Kapitalizmin dönüştürdüğü aile, din ve eğitim kurumlarının dışında bir yaşamın ne derecede mümkün olabileceği sorunsalına karşı filmin söylemsel olarak yaklaşımını açığa çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada, filme konu olan ailenin mevcut kapitalist sistemle hangi noktalarda çatıştığı ve hangi noktalarda uzlaşa kurduğu betimsel analiz yöntemi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Kaptan Fantastik (2016), Kapitalizm, Neoliberalizm, Egemen İdeoloji, Toplumsal Kurumlar.

*Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E-mail: denizberker@topkapi.edu.tr
ORCID : 0000-0001-7983-8137

**Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi İstanbul, Türkiye
E-mail: cemyildirim28@gmail.com
ORCID : 0000-0001-7767-8715
DOI: 10.31122/sinefilozofi.1159345

Yüceer Berker, D., Yıldırım, C., (2023). Kaptan Fantastik (2016): Kapitalizm Kıskaçında Başka Bir Hayat Mümkün mü?. SineFilozofi Dergisi. 8 (14). 31-51 10.31122/sinefilozofi.1159345

Geliş Tarihi: 08.08.2022

Kabul Tarihi: 16.01.2023

-Research Article-

Captain Fantastic (2016): Is Another Life Possible in the Gripper of Capitalism?

* Deniz Yüceer Berker

** Cem Yıldırım

Abstract

All the structural changes that capitalism has caused in the historical process have brought about economic and cultural changes in social life and therefore in social institutions. The family, religion and education institutions, which are among the structures that have undergone changes with capitalism, are important because of their ideological functions at the point of approval of the current system. Today, neoliberalism is seen as a necessity, even a completely natural way to ensure social order in many parts of the world, and it is underlined that no other alternative order is possible. Social institutions and structures are transforming in a way that reinforces this belief. In this context this study examines the movie Captain Fantastic (2016), which is about the life of a family that resists the existing capitalist system and the institutions affected by capitalism, with the lifestyle they have established. The aim of this study is to reveal the discourse of the film within the framework of the question of how possible to live an alternative life completely outside of the institutional structures shaped by capitalism. For this purpose, by using the descriptive analysis method, the compromises and contrasts between the capital system and the family in the movie were tried to be revealed.

Keywords: *Kaptan Fantastic* (2016), Capitalism, Neoliberalism, Sovereign Ideology, Social Institutions.

---

* Asst. Prof. Istanbul Topkapi University, Faculty of Fine Arts, Design and Architecture, Türkiye
E-mail: denizberker@topkapi.edu.tr
ORCID : 0000-0001-7983-8137

** Asst. Prof. Istanbul Topkapi University, Faculty of Fine Arts, Design and Architecture, Türkiye
E-mail: cemyildirim28@gmail.com
ORCID : 0000-0001-7767-8715

DOI: 10.31122/sinefilozofi.1159345

Yüceer Berker, D., Yıldırım, C., (2023). Kaptan Fantastik (2016): Kapitalizm Kıskaçında Başka Bir Hayat Mümkün mü? SineFilozofi Dergisi. 8 (14).31-51 10.31122/sinefilozofi.1159345

Received: 08.08.2022

Accepted: 16.01.2023

Extendet Abstract

All the structural changes caused by the adventure of capitalism in the historical process have created radical changes in social life and therefore in social institutions in the socio-economic and cultural context. Modern capitalism once encouraged individualism, competition and market subjectivity, and in the period that followed, defined as unorganized capitalism, flexible production and multinational companies emerged. Capitalism emerges as an economic system that reconstructs the mechanisms of unlimited capital accumulation through both economic and other social processes. This system is a structure based on the existence of more capital, the use of production methods and labor.

*Neoliberal policies were introduced in response to the steady decline in the profit rates of the capitalist system as of the end of the 1960s and the rise of the class struggle. Since the late 1970s, neoliberalism has become the main source from which economic and social policies are derived. Neoliberalism is redefining politics and the nature of society as well as having a strong impact on the global economy. Neoliberalism is an ideology that prevails today, defending and justifying social and economic inequalities. In this context, family, education and religion, which are among the social institutions that have changed with the historical journey of capitalism, have been examined more closely in this study. In the light of this theoretical framework, family, education and religious institutions are evaluated through the movie *Captain Fantastic* (2016), which is about the life of a family that resists with their lifestyles to the current capital system and the institutions affected by capitalism. In this study, which aims to reveal the approach of the film against this question: Is it possible to live a life outside of the family, religion and educational institutions transformed by capitalism? Within the scope of this question, descriptive analysis method was used in the study.*

Captain Fantastic, directed by Matt Ross, tells the story of the Cash family, who settled in a forested area far from civilization and led a natural life in order to raise their children outside of the capitalist system. Ben and Leslie try to raise their children as philosophers in this natural environment. However, the family has to face modern life after the death of Leslie, who suffered from mental disorder. At first glance, it can be thought that the lifestyle of the Cash family presented in the film challenges capitalist life phenomena and institutions. However, in this image of alternative life designed against the capitalist system, there are fictional elements that involuntarily approve of the existing system. For example, the fact that the lifestyle of the Cash family, which is against the capitalist order, is romanticized as a utopia and is located in the forest is the most basic indicator of this. For this reason, when children come to the city, they do not know how to fight the capitalist system and feel like "freaks". Therefore, at this point, the idea of "there is no alternative to this system", which is the greatest teaching of the neoliberal system, is approved. The film includes references to Noam Chomsky, with whom the family celebrates his birthday. However, it is seen that Chomsky's ideas are not fully placed on an alternative life plane against capitalism presented in the film and are caricatured with the celebration of Chomsky day. Although the film is presented as if everyone has an equal say, Ben has a hierarchical effect on children. All activities are timed and take place at the request of the father. In order to escape from all the obligations imposed by the capitalist system, the forest was chosen as their residence, but they also created a routine of their own in the forest. At the same time, it is only boys who oppose the father's authority in terms of education and life. Daughters are seen quite compatible with the father's authority throughout the movie. In the film, the most obvious resistance gained against the capitalist system is through the phenomenon of "religion". Ben and the kids fulfill Leslie's wish to be cremated

after death. However, no one else know about this victory over the system. The phenomenon of religion, which has moved to the private sphere with capitalism, becomes institutionalized by going beyond the preferences of individuals when it comes to the protection of social order. At the end of the movie, after the opposition established with the capitalist system, a compromise is reached and a kind of semi-modern life is started. The idea that there is no alternative to the dominant ideology and that a consensus must be established has surrounded Ben and his family.

Giriş

Kapitalizm serüveninin tarihsel süreçte yol açtığı tüm yapısal değişiklikler, toplumsal yaşamda ve dolayısıyla toplumsal kurumlarda da sosyo-ekonomik ve kültürel bağlamda köklü değişiklikler yaratmıştır. Modern kapitalizm, vaktiyle bireyciliği, rekabeti ve piyasa öznelliğini teşvik etmiş, ardından gelen ve örgütsüz kapitalizm olarak tanımlanan dönemde ise esnek üretim ve çok uluslu şirketler ortaya çıkmıştır. Kapitalizm, sermaye birikimini sınırsız bir şekilde devam ettirebilmenin mekanizmalarını hem ekonomik hem de diğer toplumsal süreçler üzerinden her seferinde yeniden inşa eden bir ekonomik sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sistem daha fazla sermayenin varlığına, bu sermayeye dayanan üretim yöntemlerinin kullanılmasına ve emek sermayesine dayalı bir yapıdır (Ercan, 1997). Kapitalist sistemde 1960'lı yılların sonu itibariyle kâr oranlarının istikrarlı bir şekilde düşmesi ve sınıf mücadelesinin yükselmesi, sermayenin neoliberal politikaları devreye sokmasına yol açmıştır. Neoliberalizm, 1970'lerin sonundan itibaren iktisadi ve toplumsal politikaların türetildiği ana kaynak haline gelmiştir (Kozanoğlu, Özden & Gür, 2008, p. 14). Küresel ekonomi üzerinde kuvvetli bir etkiye sahip olan neoliberalizm, aynı zamanda politikayı ve toplumun doğasını da yeniden tanımlamıştır (Giroux, 2007, pp. 14). Neoliberalizm, Monbiot'un (2016) işaret ettiği gibi, günümüzde egemen olan, sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri savunan, destekleyen ve haklı çıkaran bir ideolojidir. Bu nedenle içinde yaşadığımız dönemin egemen ideolojisinin yapısını ve öğretisini kavramak, çalışmanın analiz kısmına ışık tutması açısından önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda çalışma dahilinde, kapitalizmin tarihsel yolculuğu ile beraber değişime uğrayan toplumsal kurumlardan aile, eğitim ve din olgularına daha yakından bakılmıştır. Bu çerçevede, çalışmamızda kurmuş oldukları yaşam tarzı ile mevcut kapitalist sisteme ve kapitalizmin etkilediği kurumlara direnen bir ailenin yaşamını anlatan, yönetmenliğini Matt Ross'un yaptığı, Kaptan Fantastik (Captain Fantastic, 2016) filmi incelenmiştir.

Kapitalizmin dönüştürdüğü aile, din ve eğitim kurumlarının dışında bir yaşamın ne derecede mümkün olabileceği sorunsalına karşı filmin söylemsel olarak yaklaşımını açığa çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada, filme konu olan ailenin mevcut kapitalist sistemle hangi noktalarda çatıştığı ve hangi noktalarda uzlaşa kurduğu betimsel analiz yöntemi kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Kapitalizmin Toplumsal Kurumlara Etkisi

Kapitalizmin tarihini üç dönemde ele almak mümkündür. İlki, hem Birinci Dünya Savaşı, hem de Büyük Buhran'a yol açan devletlerarası emperyalist büyüme çekişmesinin yaşandığı dönem, ikincisi Fordist dönem, üçüncüsü ise 1970'lerde ortaya çıkan küresel serbest piyasa dönemidir (Curtis, 2015, pp. 90). Küreselleşme sürecinde ekonominin aldığı bu yeni

durum, yeni kapitalizm olarak da nitelendirilmektedir. Bir başka tanımı ise "örgütsüz kapitalizm" olarak yapılmaktadır (Marshall, 1999, pp. 564). Kapitalizm, ortaya çıktığı dönemden şimdiye kadar farklı adlarla, süreçlerle ve gelişmelerle ilişkilendirilmiştir. Günümüzde ise yeni kapitalizm, geç kapitalizm, geç modernlik, postmodernizm veya postfordizm olarak formüle edilen kapitalist sistemin mevcut doğasının temelini değişime uğramaması, onun nasıl adlandırıldığını önemsiz kılmaktadır. Sonuç olarak kapitalizmin geldiği son evrenin temel dayanağı ve itici gücü de sermaye birikimidir. Örgütsüz kapitalizm olarak tanımlanan bu evrenin en büyük farkı ise esnek üretim olarak görülmektedir (Lash & Urry, 1987). Braudel de (1982, pp. 433), kapitalizmi şu şekilde tanımlamaktadır: "Kapitalizmin tarihini tanımlayan temel özellik, onun sınırsız esnekliği ve yeni şartlara göre kendini değiştirerek adapte olmasıdır". Böylece sisteme karşı çıkan davranış ve düşünceleri kendi belirlediği alan içerisine alarak onları kendi potasında eritmekte ve aykırı düşüncelere verilen yaşam hakkını sadece sistemin sınırları içerisine hapsetmektedir.

Marx, "kapitalizm altındaki üretken emek" ile "üretken emek" kavramları arasında güçlü bir ayrım yapmaktadır. Birincisi, tek faktörün kapitalist için artı değer üretimi olduğu tek taraflı bir üretkenlik anlayışıdır. Bununla birlikte, ikinci "üretken emek" kavramı, kullanım değerlerinin üretimine odaklanmaktadır. Burada emek, bireyler veya genel olarak toplum tarafından kullanılabilir bir şey üretiyorsa, bu şekilde değerlendirilmektedir (Brown, 2012). Günümüzde kapitalist sistemin en büyük dayanağı ise hiçbir "üretken emeğe" fırsat vermeyen bir tüketim ideolojisidir. Tüketim, sadece insanlara özgü ve ayırt edici bir emek gerektirmeyen olgudur. Kapitalist sistem, hegemonyasını devam ettirebilmek adına en önemli silahı olan tüketim kültürünü kullanır. Bu sistem, bireyin sürekli bir şeyler satın almasını sağlamak için metallerden çok, onlara yüklenen anlamlardan yaratılan hayali bir dünya sunar (Mouffe, 2015, pp. 110). Mevcut ekonomik sistem, tarihsel süreç içerisinde hem coğrafi olarak genişlemiş hem de daha önce ekonominin dışında kalan noktaları da içine alıp meta haline getirerek derinleşmiştir. Modern insanın hayatını, giderek daha az emek içinde üretimle, ama giderek daha fazla kendi ihtiyaçlarının ve refahının üretimi ve sürekli yenilenmesiyle geçirir hale getirmiştir (Baudrillard, 2012, pp. 86). Debord'un da (2012) belirttiği gibi, metalar şenlikli bir gösterinin aksesuarları haline gelerek yaşamlarımızı tamamen ele geçirmiştir. Yaratılan tüketim kültürü, her derde deva çözümlerle bireye sonsuz bir yaşam veya ebedi bir kurtuluş vaat etmektedir (Saad, 2012, pp. 289). Gösterişçi bir tüketimin yüceltiği mevcut ekonomik düzende bütün sınıflar maddi bir mücadele içine girmekte ve kendi dünyalarını daha da korunaklı hâle getirmeye çalışarak, öteki sınıflardan keskin bir ayrılmaya gitmektedir (Veblen, 2005, pp. 158).

Gelişen teknolojiyi de kapitalizmin bir sonucu olarak gören Wallerstein (2004), teknolojinin daha az emek gücü gerektirmesi nedeniyle yüksek kâr ve sermaye birikimine yol açan tekelleri üretim süreçleri yarattığını belirtmektedir. Gelişen iletişim teknolojileri ile beraber bireyselleşmenin ve denetim mekanizmalarının da arttığı gözlemlenmektedir. Şaylan'ın (1999, pp. 126) da ifade ettiği gibi, elektronik medya toplumsal yaşamın her alanına sirayet etmiş ve bu durum hem bireyselleşme sürecini hızlandırmış hem de bireylerin denetimini kolaylaştırmıştır. Foucault'un (2015, pp. 64) deyişiyle iktidar, başta gözetim ve denetleme olmak üzere toplumu sürekli izlemekte, şifrelemekte ve kaydetmektedir. Modernizmin

önemli boyutları olan gözetim ve denetimin işleyebilmesi noktasında devletin baskı aygıtları ve ideolojik aygıtları devreye girmektedir. Devletin baskı aygıtları, açık güç kullanımının bulunduğu alanlarda işleyen kurumlarken (hukuk, mahkeme, polis, ordu vb), devletin ideolojik aygıtları ise aile, eğitim ve din gibi alanlarda mevcut yapının onanmasını devam ettiren kurumlardır. Bu alanlar içerisinde bireyler adlandırılır, kimlik kazandırılır ve devletin egemenlik alanına hapsedilir (Althusser, 2003, pp. 27). Bu nedenle mevcut sistemin onaylanması ve sürdürülmesinde, önemli ideolojik işlevi olan aile, din ve eğitim kurumları önem taşımaktadır. Bu kurumların, tarihsel süreç boyunca yaşadıkları değişim ve dönüşümler, ekonomi ve ona bağlı olarak değişen toplumsal gelişmelerle yakından ilişkilidir.

19. yüzyıldaki ekonomik süreçler ve sanayileşme, ailenin dönüşümünü derinden etkilemiş, kadınların iş hayatına dâhil olmasını beraberinde getirerek evlilik ve aile kavramlarına bakış açısını değiştirmiştir (Güloğlu, 2019, pp. 50). Avcı ve toplayıcı dönemdeki aile modeli, çocuk doğurma ve evin ihtiyaçlarını giderme rolünün kadına atfedildiği anaeril bir yapıdır. Briffault da ailenin ilk örneklerinin anaeril dönemde yaşandığını belirtmektedir (Horwitz, 2015). Ancak Gökçe'nin (1976, pp. 54) de ifade ettiği gibi, ailenin tarihsel evriminde patriarkal bir dönüşüm yaşanmıştır. Erkekler, tarımsal faaliyet ve ilişkilerin ön planda olduğu ve kas gücüne duyulan ihtiyacın arttığı dönemde üretim fazlasını ve aile hâkimiyetini sahip olduğu güç sayesinde eline geçirmiştir. Sanayileşmeyle birlikte erkeklerin iş ve siyasetin kamusal alanını, kadınların ise evin özel alanını işgal ettiği cinsiyetçi bir iş bölümü ortaya çıkmıştır (Horwitz, 2015). Geleneksel geniş aileden, modern çekirdek aileye geçişte yaşanan değişen aile içi roller ve fonksiyonlar değerlendirildiğinde, geleneksel geniş ailenin temel birçok fonksiyonunun piyasa mekanizmasının tahakkümüne geçtiğini söyleyebilmek mümkündür (Eyce, 2000, pp. 230). Günümüzde, ailenin ekonomik ve politik işlevlerinin birçoğu hane dışına taşınmış ve ortaya çıkan boşluğu dolduracak yeni işlevler belirlemiştir. Aileler psikolojik ve duygusal doyumla ilgilenmeye başlamış ve bu değişimden en büyük payı "çocukluk" almıştır. Çocuklar, yüzyıllar boyunca mümkün olan en kısa sürede yetişkin sorumluluklarını üstlenmeleri beklenen "küçük yetişkinler" olarak görülürken, günümüzde "korunaklı çocukluk" denilen bir olgu ortaya çıkmıştır (Horwitz, 2015). Çocukları yetişkinlerin dünyasından koruyan "bitmeyen bir çocukluk" olgusu ortaya çıkmıştır.

Horwitz'in (2015) ifadesi ile aşka dayalı evlilik, kapitalizm yoluyla ekonomiyi, anayasal demokrasiler aracılığıyla da siyaseti zaten fethetmiş olan bireyciliğin kültür üzerindeki etkisini temsil etmektedir. Engels de modern tek eşliliği ve bireysel cinsel aşkın ortaya çıkışını, mülkiyet ilişkilerindeki değişimlerle açıklamaktadır (Poster, 1989, pp. 77-78). Çünkü çocukların babalarının servetine sahip olabilmeleri ve ataeril miras sürekliliğinin sağlanabilmesi için, babaları bilinen çocuklar yetiştirilmesi gerekmektedir (Engels, 1998, pp. 73-78). Marx da burjuva biçimindeki aileyi baskıcı ve daha iyi bir toplumun ortaya çıkması için önemli ölçüde değiştirilmesi gereken bir şey olarak tanımlamaktadır (Horwitz, 2015). Benzer şekilde Horkheimer ve Adorno da yazılarında, aileyi tutucu bir toplumsallaştırma aracı olarak değerlendirmektedirler (Poster, 1989, pp. 87). Kapitalizmin tarihsel serüveninde değişmeyen olgu, ailenin birey ile toplum arasında bir tür aracılık rolü üstlenmesidir. Aile, yapılanması ve değerler sisteminin en ufak gösterimi olarak toplumun küçük bir örneğini oluşturmaktadır. Ataeril ailenin topluma en büyük katkısı, aile içinde en küçük bireyler olan

çocukları ataerkil toplum tarafından beklenen uyum ve uygunluk düzeyine getirme sorumluluğudur (Millet, 1987). İnal'ın (2007, pp. 6) belirttiği gibi, çocuklardan talep edilen, okulda itaatkar bir öğrenci, tüketim pazarı için verimli birer müşteri, uhrevi alanların küçük dindarları, atölyelerin uslu çırakları ve her savaşın zorunlu mültecisi olmalarıdır. Aile ve toplum arasında kurulan bu işbirliği, özünde sadece çocukların değil, toplumsallaşma sürecinden geçen tüm bireylerin otoriteye boyun eğmesi ve toplumsal denetim altına alınması amacıyla hizmet etmektedir.

Kapitalizmin etkilediği kurumlardan bir tanesi de kuşkusuz ki eğitimidir. Çünkü sistem gerçek gücünü, devlet aygıtının baskı gücünde değil, ezenlerin "dünya görüşünün" ezilenler tarafından kabul görmesinde bulmaktadır (Carnoy, 2001). Bu noktada eğitim, modernizm ile beraber "geleceğin yurttaşları" yetiştirme düşüncesi ile önem kazanmıştır. "Geleceğin yurttaşları" aynı zamanda bilimin de merak konusu haline gelmiş, itaatkar ve ideal vatandaşlar yetiştirme konusunda devlete eşsiz fırsatlar sunmuştur (Şirin, 1999, pp. 56). 1970'li yıllardan sonra ise neoliberal eğitim politikaları ortaya çıkmıştır. Neoliberal eğitim ile; eğitimin amacı ve içeriği piyasanın talepleri doğrultusunda belirlenir olmuştur. Okullar şirketleşmiş ve eğitimin toplumsal hareketteki rolü neoliberal eğitim gündemi ile uyumlanmıştır (Cornay, 1995). Freire'nin (1998) belirttiği gibi, "bankacı eğitim modeli" ile öğretmenlerin eleştirelilikten ve karşılıklı diyaloglardan uzak boş bilgiler ile öğrencileri bir yatırım nesnesi olarak doldurduğu bir eğitim modeli yaratılmıştır. Eleştirel pedagoji, bu eğitim sisteminden kurtuluşun ancak bilgi ve iktidarın her zaman sorgulanabilir ve tartışılabilir olduğu özgürlükçü bir diyalog ile sağlanabileceğinin altını çizmektedir (Giroux, 2007, pp. 31). Marx da, politeknik eğitime önem vermiştir. Politeknik eğitimde kişiler, eğitim süreçlerinin genel bilimsel ilkelerini öğrenerek uygulama yapmalı ve aynı zamanda da beden eğitimi ile estetik eğitimden geçirilmelidir (Feinberg & Soltis, 2009). Politeknik eğitimin eksiklikleri sürekli sınanmalı ve onarılmalıdır. Ancak böyle bir eğitim sistemi ile bireyler eleştirel yurttaşlar olarak toplumsal dönüşümlerde aktif rol oynayabileceklerdir (McLaren, 1998, pp. 178). Benzer bir şekilde Chomsky de (2013, pp. 25) eğitimi sadece bireylerin pasif olarak konumlandığı ve neye inanılması gerektiğinin aktarıldığı bir süreç olarak değerlendirmez. Dünyayı anlamak ve değiştirebilmek için sadece başkalarından dinlemek veya bir kitabı okumak yeterli değildir. Bireyin kendisinin de aktif olarak katılacağı bir öğrenme süreci gerekmektedir.

Kapitalizm ve din olgusu da 19. yüzyıldan itibaren tartışma konusu olmuştur. Marx ve Weber gibi düşünürler, toplumda ana etkenlerden biri olan fakat kapitalist sistemin elinde bir oyuncak haline gelen din olgusunun, sisteme hangi noktalarda eklemlendiğini konusu üzerinde durmuşlardır. Emegın sömürüsü ile sermaye birikimi üzerinde temellenen kapitalist ekonomi, dine olan ilgisini kurduğu bu sömürü düzenini meşrulaştırmanın bir aracı olduğu ölçüde devam ettirmektedir (Parlak, 2012, pp. 34-47). Marx'ın ifadesiyle, kapitalizm katı olan şeyleri buharlaştırmış, kutsal olanları ise profanlaştırmıştır. Kapitalizm ile birlikte katı olan şeyler metalaşarak buharlaşmıştır (Marx & Engels, 2011, p. 46). Din de, kapitalizm içerisinde dünyevileşmiş ve metalaşmıştır. Marx ve Engels, dinsel kurumların ve ideolojilerin bağımlı grupları etkin biçimde pasifleştirdiğini ve toplumsal arayışından alıkoyduğunu belirtir. Hakim sınıf tarafında din, işçi sınıfını pasifize etmek ve kaderlerine boyun eğdirmek için

dayatılmaktadır (Desfor, 2006). Weber'in Kalvinist'ine göre de ekonomik başarı, bir seçilmişlik ve kurtuluş işaretidir. Yoksuluk ise lanetlenmiş bir kaddedir. Maddi başarı, tanrısal iyiliğin bir işareti olarak görülmektedir (Giddens, 2008, pp. 586).

Tüketim toplumu yapısının ortaya çıkması ile modern toplumdaki püriten birey, daha hedonist, daha bireyci ve zevklerini her şeyin önünde tutan bir yapıya dönüşmüştür (Bozkurt, 2000). Gündelik hayat pratikleri tüketim kültürü içinde metalaşmıştır. Dini inanç ve pratikler de metalaşarak anlam yitimine uğramıştır. Miller'in (2005) de belirttiği gibi tüketim olgusunun her alana etki ettiği bu kapitalist sistemden, dinsel alan da etkilenmiştir. Bireyin kendini gerçekleştirme, kimlik ve benlik dönüşümlerinin din eksenli uygulamaları tüketici taleplerine uygun hale getirilmiştir. Dini semboller metalar sistemine uyumlanmış, dinsel pratikler ise tüketim kodları içerisinde içselleştirilerek birer tüketim ürünü haline gelmiştir (Demirezen, 2011, pp. 80). Toplumdaki eşitsizlikler ve mülkiyet üzerinden gerçekleşen ayırım, kaderciliğin altı çizilerek din buyruğu olarak sunulmuş, bireylerin yaşadığı sorunların kapitalist düzenden kaynaklandığı gerçeğinin üzeri örtülmüştür (Dağlı, 2006). Marx'a göre de, bu etkileşim içinde tarihin görevi, egemenin elinde şekillenmeye başlayan ve insanları gerçekliğin ötesindeki bir dünya ile avutan dine karşı dünyanın gerçekliğini kurmaktır. (Marx & Engels, 2008, pp. 35-36).

Egemen İdeoloji: Neoliberalizm

1974 krizin Batı toplumlarında yarattığı iktisadi ve toplumsal etki neoliberalizmin yayılmasını ve kabulünü kolaylaştırmıştır. İngiltere'de Margaret Thatcher hükümetinin iş başına gelmesi ile başlayan para ve bütçe politikalarını, ABD' de Ronald Reagan başkanlığındaki düzensizleştirme ve esnekleştirme politikaları takip etmiştir (İnsel, 2004, pp. 9). Neoliberalizm; toplumdaki bireylerin refahının, bireysel girişimcilik özgürlüklerini ve becerilerini özgürleştirerek geliştirilebileceğini öne süren bir politik ve ekonomik uygulamalar teorisine atıfta bulunan çok yönlü ve biraz da belirsiz bir terimdir (Harvey, 2015). Toplumdan ziyade bireyi önceleyen bir ideoloji olarak neoliberalizm, sosyal dayanışma biçimlerine de özel mülkiyet, bireycilik ve kişisel sorumluluk ekseninde yaklaşmaktadır. M. Teatcher'in ifadesi ile; 'toplum diye bir şey yoktur, yalnızca bireyler vardır' (Çelik, 2012, pp. 192). Neoliberalizmin temel felsefesini; serbest piyasayı yüceltmek, bireysel yararı öncüllemek, emeği esnekleştirmek ve işgücündeki maliyetleri aşağı çekmek oluşturmaktadır (Duman, 2011, pp. 695). Daha fazla ticaret özgürlüğü, girişimciliği teşvik etmek, devlet hizmetlerinin özelleştirilmesi, finansal yeniliğin teşvik edilmesi, işgücü piyasalarının serbest bırakılması, kısıtlanmış para politikalarının uygulanması, 1980'li ve 1990'lı yıllar boyunca neoliberal hedefler olarak belirlenmiş ve kapitalist dünyada sağduyu haline gelmiştir (Brenner, Jamie & Nik, 2010). Bu şekilde üretkenlik ve rekabetin ilahlaştırıldığı ve kazancın kült haline geldiği bir ideoloji ortaya çıkmıştır (Duman, 2011, pp. 695).

Neoliberal teori, işsizlik, yoksulluk ve iktisadi krizler gibi kapitalizme içkin olguların, piyasalara getirilen sınırlandırmaların bir çıktısı olduğu varsayımıyla piyasaların uluslararası pazarlara açılmasını ve bu sorunların çözümündeki en kestirme yol olduğunu iddia etmektedir. Sendikal hareketlerin geriletilmesi, kamu mülklerinin özelleştirilmesi gibi uygulamalarla, bölüşüm mekanizmalarındaki emek payı aşağıya çekilmiştir (Lapavitsas, 2014,

pp. 65). Ekonomik özgürlük gibi görünüşte özgürlükçü kavramlar bile, tarihsel olarak, toplumsal düzenin uygulanması, örgütlü emeğe düşmanlık ve muhalefetin bastırılması ile ilişkilendirilmiştir (Giroux, 2004; Hall, 2017). Özgürlük kavramının gücünün serbestliğine karşılık geldiği bir anlayış toplumsal ilişkilere hakim olmuş ve sonuç olarak toplumun giderek büyüyen bir kesimi kaybedenler sınıfına itilmiştir (Özkazanç, 2011, pp. 15). Dolayısıyla, her ne kadar söylemsel olarak neoliberal ideolojinin, kişisel özgürlük ve özgürlüğü temel değerler olarak kabul etse de, işçi sendikalarını ve sosyal güvenlik ağlarını dağıtarak, işçilerin büyük çoğunluğunu daha az özgür ve ticari şirketlere çok daha fazla bağımlı hale getirdiği görülmektedir. Chomsky'nin (2010) ifadesi ile neoliberal ilkelerin tasarımı, demokrasiye doğrudan bir saldırdır. Giroux da (2007, pp. 15), neoliberalizmin, demokrasi ve toplum çıkarı gibi kavramlara saldırdığını, yurttaşlık ve sosyal yaşam kavramlarının da anlamlarını değiştirdiğini belirtmiştir. Yurttaşlığın ve kamusal yaşamın neoliberalizm içinde çözülmesi ile beraber toplumsal yükümlülükler küçük cemaatler içine yerleştirilerek, siyasal alanın yaşam tarzı ve kimlik ekseninde şekillenmesini de beraberinde getirmiştir. Eşitlik ve adalet kavramları siyasal alanın dışına itilerek değer yitimine uğratılmıştır (Özkazanç, 2011, pp. 15).

Neoliberal ideoloji, tıpkı sosyal olarak muhafazakar ideolojinin ırksal ve etnik azınlıkların kötü durumuna karşı kayıtsızlığı teşvik etmesi gibi, yoksulların kötü durumuna da kayıtsızlık beslemektedir (Adorno, Frenkel-Brunswik, Levinson, & Sanford, 1950). Neoliberal ideoloji, kapitalizm altındaki sosyal, ekonomik ve politik kurumları ve düzenlemeleri temize çıkararak, yoksul insanları kendi yoksulluklarından sorumlu tutan bir ideolojidir. Bunu yaparak sürekli olarak var olan sistemi meşrulaştırmaktadır. Zenginler servetlerini liyakat yolu ile elde ettiklerine inanırken, yoksullar da kendi koşullarını ve başarısızlıklarını kendilerinin suçu olarak görmektedirler (Monbiot, 2016). Neoliberalizm, zengin ve güçlülerin ideolojisidir (Dusanic, 2015, pp. 141). Onlar, sahip oldukları muazzam finansal güçle medyayı ve siyasi dünyayı şekillendirerek kendi hegemonyalarını yaymaktadırlar. Toplumun rızasını kazanabilmek için, şirketler, medya ve sivil toplumu oluşturan üniversite, okul, kilise, meslek örgütleri gibi- sayısız kurumda güçlü ideolojik etkiler dolaşıma sokularak; neoliberalizmin, özgürlüğün tek garantörü olduğunu savunan bir fikir iklimi yaratılmıştır. Neoliberalizm, Dünya'nın pek çok yerinde toplumsal düzeni sağlamanın gerekli, hatta bütünüyle doğal yolu olarak görülmektedir (Harvey, 2015, pp. 27, 48-49). McChesney'in (1999, pp. 40) belirttiği gibi, neoliberalizmin en yüksek sesli mesajı, statükonun alternatifinin olmadığı ve insanlığın doruk noktasına ulaştığıdır.

Kaptan Fantastik Filminin Analizi

Metodoloji

Çalışmada buraya kadar çizilen kavramsal çerçevenin ekseninde, Kaptan Fantastik filmi çözümlenirken, çalışmanın odak noktasını oluşturan toplumsal kurumlar (aile, eğitim, din) üzerinden film içindeki kodları ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışma için en uygun yöntemin betimsel analiz olduğuna karar verilmiştir.

Betimsel analiz yöntemi önceden belirlenmiş bir çerçeveye bağlı olarak nitel verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve tanımlanan bulguların yorumlanması adımlarını içeren bir analiz yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Bu analiz yöntemi, araştırmacının

betimlemelerden yola çıkarak kendi yorumlarını yapmasına ve çıkarımlarda bulunmasına olanak sağlamaktadır. Araştırmacı bu aşamada elde ettiği bilgileri inceleyerek, anlamlı bölümlere ayırmaya ve her bölümün kavramsal olarak ne ifade ettiğini anlamaya çalışır. Kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bu bölümler araştırmacı tarafından isimlendirilir (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Bu kapsamda çalışmada betimsel analiz yöntemi ile kapitalist sistem içerisinde var olan aile, din ve eğitim kurumlarının Kaptan Fantastik filmi içinde nasıl ele alındığı ve Cash ailesinin mevcut sistem içindeki bu kurumlar ile karşıtlıklarını ve uzlaşalarını ortaya koyabilmek amaçlanmaktadır.

Filmin Özeti

Eski bir profesör olan Ben Cash ile avukatlıktan ayrılan eşi Leslie, yaşları yaklaşık sekiz ila on sekiz arasında değişen altı çocuk sahibidir. Ben ve Leslie, çocuklarını kapitalist düzenin zararlarından korumak amacıyla onları modern toplum yapısının dışında yetiştirmeye karar vererek Amerika Birleşik Devletleri'nin kuzeybatı bölgesinde bulunan ormanlık bir alana yerleşirler. Cash ailesi tüm yaşamsal ihtiyaçlarını doğadan karşılayarak, kendi kendilerine yetecek bir düzen kurmuştur. Kızılderili çadırlarında uyuyan bu aile, sebze ve meyveleri kendileri yetiştirip, yalnızca ok ve bıçak gibi araçlar kullanarak avlanmaktadır. Çocuklar herhangi bir okula gitmemektedir. Eğitimleri Ben ve Leslie tarafından verilir. Gündüzleri yoğun bir şekilde fiziksel antrenman yapan çocuklar, akşamları ise edebi ve felsefi metinleri okuyup tartışarak entelektüel bir eğitime tabi tutulur. Kurumsallaşmış dinlere karşı olan aile, Noel yerine Noam Chomsky'nin doğum gününü kutlar. Ben ve Leslie'nin amacı, Platon'un Devlet'inden bir cennet yaratıp, çocuklarını filozof kral ve kraliçeler olarak yetiştirmektir. Ancak ailenin bu düzeni, Leslie'nin var olan mental hastalığının şiddetlenmeye başlamasıyla birlikte kesintiye uğrar. Leslie, varlıklı olan ailesinin de desteğiyle tedavi olmak amacıyla modern yaşama geri dönmek zorunda kalır ancak bir süre sonra intihar eder. Bir Budist olan Leslie, cenazesinin yakılmasını vasiyet etmiştir. Ancak oldukça muhafazakar olan Leslie'nin ailesi, cenazenin Hristiyan geleneklerine uygun bir şekilde gömülmesine karar verir. Leslie'nin babası Jack, kızının ölümünden sorumlu tuttuğu Ben'in cenaze törenine katılmasını yasaklar. Fakat Ben, Jack'in tehditlerine aldırmayarak çocuklarıyla birlikte Leslie'nin vasiyetini yerine getirebilmek için yola çıkar. Ben'in kız kardeşi Harper'in evinde konaklayan çocuklar, modern toplum yapısıyla ilk olarak burada karşılaşır. Cenaze töreninin yapıldığı kiliseye giren Ben, Leslie'nin böyle bir merasimi onaylamayacağını vurgulamasının ardından güvenlik tarafından dışarıya atılır. Leslie'nin cenazesi dini ritüellere uygun bir şekilde defnedilir. Modern yaşamın cazibesine kapılan çocuklardan biri, annesinin ölümünden dolayı Ben'i suçlayarak büyükbabası Jack ile yaşamaya karar verir. Ben, çocuğu geri almaya çalışırken bu sefer kızlarından biri ciddi bir tehlike yaşar. Bu olay üzerine, şimdiye kadar sürdürdüğü yaşam tarzının çocuklar için güvenli olmadığını düşünmeye başlayan Ben, onları büyükbabaları Jack'e teslim eder. Fakat çocuklar kaçarak Ben'e geri döner. Hep birlikte Leslie'nin tabutunu gizlice mezarlıktan çıkarırlar. Onun vasiyetine uyararak, cenazesini Budist inancına uygun bir şekilde yakarlar. Cash ailesi ormana geri döndüğünde, modern eşyaları olan bir eve yerleşir. Çocuklar okula gitmeye başlar. Natürel yaşam felsefesini kısmi olarak

sürdürmeye devam eden aile, medeniyetin sunduğu bazı yaşamsal olanaklardan da faydalanmaya başlar ve sonuç olarak modern yaşamla uzlaşır.

Aile, Din ve Eğitim Olguları Üzerinden Kaptan Fantastik Filminin Çözümlemesi

Aile ve Eğitim

Kaptan Fantastik filminde çocuklar okula gitmemekte aile içinde eğitim görmektedir. Kapitalist eğitim sistemine karşı bir tutum görülmektedir. Bu nedenle bu kategori de kapitalizmin etki ettiği kurumlar olan aile ve eğitim kurumu aynı kategori altında değerlendirilmiştir.

Film, uçsuz bucaksız bir orman görüntüsüyle açılır. Ardından gelen ve akarsu ile devasa ağaçları gösteren bir dizi çekimle, bulunulan ortamın doğal güzelliği sunulur. Duyulan, yalnızca bu ortamda yaşayan canlıların sesi olup, burada medeniyete dair hiçbir iz yok yoktur. Burası, Cash ailesinin modern toplumdan tümüyle izole bir şekilde yaşadığı alandır. Bu görüntülerin ardından gelen ilk sahnede, ailenin en büyük çocuğu Bodevan, bir geyiği yalnızca bir bıçak kullanarak avlar. Aile, aynı zamanda sebze ve meyveleri de kendileri yetiştirmektedir. Ailenin tüm üyeleri, sebzeleri sulamak ve avlanan hayvanların derisini yüzmek gibi aktivitelerde bulunarak bu komün yaşama katkıda bulunmaktadır. Bu doğa ortamında kapitalist üretim ilişkileri dışında bir yaşam kurmuş olan bu aile, besin ihtiyaçlarını kendi emekleri ile karşılamakta, hayatta kalmak adına başkaları için çalışmak zorunda değildir. Fakat çocuklar, babanın talepleri doğrultusunda hareket etmekte ve son kararları baba vermektedir. Baba burada sistemin bir temsilcisi gibi konumlanmaktadır. Her ne kadar özgürlük ortamı hâkimmiş gibi görünse de sistemin yaptığı gibi bu özgürlük ortamı babanın izni ile sınırlıdır.

Bu günlük işlerin dışında, Cash ailesinin en önemli aktivitesi eğitimidir. Ben, gündüz vakitlerinde çocukların kendilerini çeşitli tehlikelere karşı koruyabilme yetisini kazanabilmeleri için onlara yakın dövüş tekniklerini öğretir. Ailenin en küçüğü bile, karşısındaki rakibini etkisiz hale getirebileceği zayıf noktaları tanıyacak kadar anatomi bilgisine sahiptir. Ben, kaya tırmanışı eğitimi sırasında bileğini inciten ortanca oğlu Rellian'nın yardım çağrısına, "*tek başına kaldığında, hiç kimse sihirli bir şekilde ortaya çıkıp seni kurtarmayacak*" diyerek cevap verir. Ben'in amacı, çocuklarını zorlu koşullarda tek başlarına hayatta kalmayı öğretmektir. Bu tür fiziksel aktivitelerin sonucu olarak çocukların hepsi son derece sağlıklı ve formdadır. Gündüz yapılan bu eğitimleri, akşam saatlerindeki entelektüel faaliyetler izler. Çocuklar, kamp ateşinin ışığı eşliğinde Dostoyevski'nin *Karamazov Kardeşlerler*, George Eliot'un *Middlemarch* ve Jared Diamond'un *Tüfek, Mikrop ve Çelik* isimli kitaplarını okumaktadır. Ben, çocukların hangi sayfada kaldıklarını not ederek, onlara okudukları kitaplarla ilgili sunum yapacağını söyler. Kurumsallaşmış dinleri, tüketimciliği, ahlakçılığı, popüler kültürü, endüstri tarafından üretilen gıdaları ve ana akım politikalarla uzlaşmayı reddeden Ben, bu eğitimlerde çocukları da aynı şekilde yönlendirir. Resmi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan çocuklar, bu eğitimlerde yalnızca klasik edebiyat ve bilimsel eserleri okumakla kalmayıp, aynı zamanda eleştirel bir şekilde düşünmeyi de öğrenir. Ben, Kielyr'in romanı derinlemesine bir şekilde analiz etmesini ister. Ben burada kapital sistem ideolojisinin etkisi altında olan resmi eğitimin tam tersi bir eğitim tarzı benimsemiştir. Örneğin

Ben, Vladamir Nabokov'un ünlü romanı *Lolita*'yı okumakta olan büyük kızı Kielyr'e yapıtla ilgili olarak ne düşündüğünü sorar. Kielyr'in verdiği "ilginç" cevabı, Cash ailesinin aldığı eğitim çerçevesinde yetersiz ve hatta yasaklı bir kelimedir.

Ben, çocuklarını sömürüye dayalı bir ekonomik sistemin ihtiyaçlarını karşılamak için tasarlanmış bir eğitim modelinden farklı olarak, yaşadıkları çevresel koşulların gerektirdiği fiziksel ve zihinsel becerileri edinmeleri için çaba gösterir. Böylelikle, Ben'in çocuklarını yetiştirme tarzı, Marx'ın çocuk eğitimine yönelik görüşleri ile örtüşmektedir. Marx 'a göre uygun bir eğitim üç kısımdan oluşur: Bu kategorilerin ilki zihinsel eğitimidir. İkinci olarak beden eğitimi gelir (jimnastik ve askeri egzersizler). Üçüncü olarak ise teknolojik eğitim gelir (Akt. Alford, 2017). Bu çocuklar, buldukları ortamda hem zihinsel hem bedensel hem de teknolojik olarak (bıçak ve ok gibi savunma ve avlanma araçlarının kullanımında ustalaşarak) yetiştirilmektedir. Çocuklar, bu eğitim yaklaşımının sonucu olarak pek çok zihinsel ve fiziksel beceriye sahip olup, hem yaşadıkları çevreye hem de karşılaşacakları diğer insanlara karşı oldukça insancıl ve saygılı bir davranış içinde olacaktır. Bu eğitim yaklaşımının önündeki en büyük tehlike, Ben'in çocuklarını uzak tutmaya çalıştığı mevcut kapitalist sistemdir. Ancak film, modern toplumdaki izole bir şekilde gerçekleştirilen bu eğitim modelini tamamen idealize etmemektedir. Bu modelin en önemli sorunlarından biri olarak, çocukların bu izole ortamda diğer insanlarla, özellikle karşı cinsle olan iletişimlerinde nasıl davranacaklarını bilmemeleri olarak yansıtılır. Kasabada, Bodevan'a açık bir şekilde ilgi gösteren bir genç kız, onunla konuşmaya çalışır. Büyük bir tedirginlik yaşayan Bodevan, ne yapacağını bilemeyerek yere bakar. Bu durumu fark eden Ben ise, Bodevan'ı cesaretlendirmeye çalışarak, gidip genç kızla konuşmasını ister. Bodevan ise sitemli bir şekilde, "*onunla ne konuşabilirim ki, gidip ona işçi sınıfının kendilerini sömüren sermaye sahiplerine karşı silahlı bir devrim yapması hakkında ne düşündüğünü mü sorayım?*" diyerek cevap verir. Ben'in bu doğal eğitim modeli, bir erkek çocuğunu ergenlik dönemine hazırlayamamıştır. Bodevan, filmin ilerleyen sahnelerinde yine kendisine ilgi gösteren bir başka genç kızla tanışır. Fakat Bodevan, karşı cinsle romantik bir etkileşime girme konusunda hiçbir fikri olmadığından, daha birkaç saat önce tanıştığı kıza evlilik teklifi yaparak gülünç duruma düşer. Bodevan, Marksizm ile ilgili derinlemesine bir bilgi ve analiz yeteneğine sahip olmasına karşın, yaşadığı bir genç kızla iletişim kurma konusunda hiçbir fikri yoktur. Filmde Marksizme sıklıkla gönderme yapılırken Bodevan'ın aile kurumuna eleştirel bakmaması dikkat çekicidir. Burada film aslında bu tarz bir eğitim modelinin gerçekte var olamayacağını altını çizmektedir. Engels (1998) modern tek eşliliği mülkiyet ilişkileri ile açıklarken Marx da aileyi baskıcı ve büyük ölçüde değişmesi gereken bir kurum olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla kapitalist sistem üzerine o kadar okuma yapmış bireylerin, bu sistemin aile ve romantik ilişkilere etkisi hakkında hiç konuşmamış olmaları da burada sistemle bir uyum gösterdiklerinin işareti olarak görülebilir.

Cash ailesinin modern toplumdaki izole bir şekilde kurduğu yaşamın, karşı çıktıkları kapitalist sistemden tümüyle bağımsız olarak sürülmesi imkansız görülmektedir. Bu yaşam modelinde her ne kadar beslenme ve eğitim gibi ihtiyaçlarını kendileri karşılayabilseler de, yine de modern yaşamla çeşitli biçimlerde ilişki kurmak zorundadırlar. Örneğin çeşitli yerlere yaptıkları seyahatler için kullandıkları otobüs için benzin almak zorundadırlar. Bunun için Ben, ormanda yetiştirdikleri çeşitli ürünleri kasabadaki dükkana satmak zorundadır. Bununla

birlikte, telefon ve mektup gibi çeşitli iletişim araçlarını kullanmak için de kasabaya gitmek zorundadırlar. Çocukların annesi Leslie, ağırlaşan bipolar bozukluk hastalığı nedeniyle ücretini Leslie'nin varlıklı babasının ödediği bir hastanede yatmaktadır. Ormandaki doğal yaşamda, Leslie'nin yaşadığı mental rahatsızlığa bir çözüm bulunamayıp, çare Ben'in karşı olduğu hastane kurumunda aranmıştır. Oysa Ben, daha önce çocuklarına Amerika'daki hastanelerin sağlıklı insanların öldürüldüğü yerler olduğunu söylemiştir. Ben, Leslie'nin durumu hakkında çocuklarla oldukça açık bir şekilde konuşur. Çünkü çocuklarına aşılama çalıştığı en önemli değer dürüstlüktür. Konu ne olursa olsun çocuklarına asla yalan söylemez. Cinsellik, çıplaklık ve ölüm gibi konular bu ailede hiçbir şekilde tabu değildir. Modern çocukluk kurgusunda var olan "bitmeyen çocukluk" olgusu, Ben ve ailesi için geçerli değildir. Çocuklar, filmde sistemin içinde yer alan ailelerdeki gibi gerçeklerin saklandığı, ciddiye alınmayan ve bazı şeyleri anlamayacakları düşünülen bir aile yapısında yer almazlar. Günümüzde var olan "korunaklı çocukluk" (Horwitz, 2015) anlayışı yerine çocukların her olaya ve duruma aktif katılımlarının olduğu bir aile yapısı vardır.

Cash ailesinin kurduğu bu doğal ve moderniteden uzak yaşamları, Leslie'nin beklenmeyen intiharı ile sarsılır. Bir Budist olan Leslie, cenazesinin yakılmasını vasiyet etmiştir. Fakat Leslie'nin muhafazakar babası Jack, cenazenin Hristiyan geleneklerine uygun bir törenle gömülmesine karar verir. Jack, yaşam tarzını onaylamadığı ve kızının ölümünden sorumlu tuttuğu Ben'in cenaze törenine katılmasını yasaklar. Aksi taktirde onu tutuklatacak ve torunlarının velayetini üzerine alacaktır. Ben, ilk başlarda çocuklarını kaybetmek korkusuyla cenazeye gitmemeye karar verir. Çocuklarına da "*Bize söyleneni yapmak zorundayız. Bazı kaogaları kazanamazsınız. Güçlüler, güçsüzlerin yaşamlarını kontrol eder. Bu dünyanın düzeni böyle. Bu çok kötü ve hiç adil değil. Susmak ve bunu kabul etmek zorundayız.*" der. Fakat ardından, sanki bu cümleleri aslında sistemle dalga geçmek için söylemiş gibi, "*...başlarım şimdi!*" diyerek isyankar bir tavırla otobüsün direksiyonunu ters yöne kırar ve çocuklarıyla birlikte cenazeye katılmak için yola çıkar. Arada sırada babasıyla kasabaya giden Bodevan dışında ormandaki doğal yaşamı ilk kez terk eden çocuklar, bu yolculuk boyunca alışveriş merkezleri, fast-food restoranları ve büyük markaların tabelaları gibi daha önce teorik olarak gördükleri kapitalist sistemin vücut bulmuş sembolleriyle karşılaşır. Ben, bu görüntüler üzerine alaycı bir şekilde Amerika Birleşik Devletleri'nin otuzuncu başkanı Calvin Coolidge'ın sözlerini tekrarlar: "*Bu gördükleriniz Calvin Coolidge'ın düşüncesinin somutlanmış bir örneğidir: Amerika'nın işi, Amerika'nın ticaretidir. Demokrasimiz, insanlık tarihinde sosyal adaletin en parlak ışıklarından biridir.*" Tam bu sözlerin üzerine ironik bir şekilde, üzerinde Sam Amca resminin ve "Bu göçmenlik mi? yoksa bir istila mı?" yazısının bulunduğu ırkçı bir tabelanın önünden geçilir.

Filmde, Cash ailesinin yaşam felsefesi ile modern toplum arasındaki temel çatışmalar, Ben'in kız kardeşi Harper'in evinde geçen sahnelerde sunulur. Aile, reddettikleri modern toplumsal yapıyla ilk olarak bu evde karşılaşır. Nai, Harper'a yemek masasına konulan kızarmış tavuğu nasıl öldürdüğünü sorar. Bu çocuk, kapitalist toplumda insanların gıda ihtiyaçlarını satın almak zorunda olduklarının farkında değildir. Nai, aynı zamanda tüketimci Amerikan kültürünün ikonları olan küresel markalardan da habersizdir. Onun için "Nike", yalnızca mitolojideki bir Yunan tanrıçasıdır. Ancak kuzenleri Justin ve Jackson için yaşamlarının temeline oturmuş olan, onlarsız bir hayatın anlamsız ve sıkıcı olacağı bilgisayar

oyunları ve marka ayakkabılar gibi kapitalist düzenin metalaştırılmış ürünlerinden bihaber olmak, gülünç derecede bir ilkelliktir. Cash ailesinde çocukların küçük miktarda şarap içmelerinde bir sakınca yoktur. Bu konuda Harper ve eşi Dave'nin itirazlarına rağmen Ben, az miktarda şarabın sindirimi kolaylaştırdığı için çocuklara faydalı olduğunu savunur. Justin, teyzelerinin neden öldüğünü merak eder. Dave, Leslie'nin bir tür hastalık sonucu öldüğünü söyleyerek çocuklarından gerçeği gizlemeye çalışır. Bunun üzerine çocuklara yalan söylenilmesine karşı olan Ben ise Leslie'nin bir zihinsel hastalık sonucu intihar ettiğini açıkça ifade eder. Bununla birlikte bir tür eğitimci amaçla, Leslie'yi intihara sürükleyen bipolar bozukluk hastalığını Justin ve Jackson'a detaylı bir şekilde anlatır. Harper ve Dave, Ben'e tepki göstererek bütün bunların çocukların önünde konuşulmaması gerektiğini savunur. Modern ailede yaşamın birtakım gerçekleri çocuklardan gizlenmeye çalışılırken, Ben'in ebeveynlik ve eğitim anlayışında çocuklara birer yetişkin gibi davranılır. Dave ve Harper, Ben'in yaşam biçimine ve çocukları yetiştirme tarzına karşıdır. Onlara göre bu çocukların sağlam bir düzene ihtiyacı vardır. İyi bir geleceğe sahip olabilmeleri için, gerçek bir okuldan mezun olmaları gerekir. Dave ve Harper için normal olan, çocukların kapitalist toplum düzeninin çarkına girmesidir. Harper'a göre Ben'in bu yaşam biçimi, çocukların ölümüne yol açacaktır. Oysa Ben için, tam tersi geçerlidir. Çocuklarını kapitalist sistemin çarklarından uzak tutarak onların hayatlarını kurtarmaktadır. Çünkü Ben'in çocukları, kırık bir kemiğin nasıl tedavini edileceğini bilir. Zifiri bir karanlıkta yalnızca gökyüzündeki yıldızlardan faydalanarak yönlerini bulabilirler. Hangi bitkilerin yenilebilir, hangilerinin zehirli olduğunu bilirler. Hayvan derilerinden elbise yapıp, ellerinde bıçaktan başka bir şey olmadan doğada hayatta kalabilirler. Profesyonel bir sporcu gibi sağlıklı bedenlere sahiptirler. Justin ve Jackson gibi modern toplumun bilgisayar ve cep telefonu bağımlısı çocukları, bunlardan hiçbirini yapabilme bilgi ve becerisine sahip değildir. Ama Dave ve Harper, bunların bir önemi olmadığını ileri sürerek, onların "çocuk" olduğunu ve dünya hakkında bilgi edinebilmeleri için okula gitmeleri gerektiğini savunur. Ben, bunun üzerine kendi eğitim yönteminin sonuçlarını kanıtlamak için Harper'ın çocuklarına Haklar Bildirisi'nin ne olduğunu sorar. Justin'ın bu konuda hiçbir fikri yoktur. Jackson ise oldukça yetersiz bir yanıt verir. Ben, bunun üzerine aynı soruyu sekiz yaşındaki kızı Zaja'ya da sorar. Zaja, Haklar Bildirisi'ni madde madde de saymaya başlar. Fakat onu durduran Ben, Zaja'dan maddeleri ezbere saymasını değil, Haklar Bildirisi'ni kendi cümleleriyle açıklamasını ister. Bu tavır eleştirel pedagojik yaklaşıma bir örnek teşkil etmektedir. Freire'in (1998) ifade ettiği gibi ezbere dayalı değil eleştiriye ve diyaloga dayalı bir eğitim modeli örneğidir. Ben'e göre ancak böyle bir eğitim şekli bilgi ve iktidarın her zaman sorgulanabilir ve tartışılabilir olduğu özgürlükçü bir diyalog sağlanabilir. Zaja, Haklar Bildirisi'nin tarihsel ve sosyokültürel olarak önemini akıcı bir şekilde anlatır, ayrıca Amerikan Yüksek Mahkemesi'nin 2010 yılında büyük şirketlerin seçimlere verdiği desteğin önündeki engelleri kaldıran kararından da haberdardır. Böylelikle Ben, çocuklarını Justin ve Jackson gibi modern toplumun eğitim kurumlarına giden çocuklara göre çok daha iyi bir şekilde eğittiğinin kanıtlarını ortaya koyar. Hiçbir okula gitmemiş olan Bodevan, Yale, Harvard, Brown, Princeton, MIT ve Stanford gibi oldukça önemli üniversitelerden kabul almıştır. Ancak Ben, kapitalist toplumda yer alan her tür kuruma karşıdır. Altı yabancı dil konuşan Bodevan, yüksek derecede matematik ve fizik bilgisine sahiptir. Ben'e göre bu üniversitelerin hiçbiri Bodevan'a bu yetkinlikleri sağlayamaz. Fakat Bodevan, modern

toplumla karşılaştıktan sonra Ben'in bu eğitim ve yaşam felsefesine itiraz etmeye başlar. Ona göre babası, çocuklarından birer "ucube" yaratmıştır. Kitabı bilgilerin dışında, -karşı cinsten birine nasıl davranılması gerektiği gibi- yaşamla ilgili hiçbir konuda bilgi ve deneyim sahibi değildir.

Rellian, babası yüzünden annesinin cenaze törenine katılmadığı için oldukça öfkeli. Ayrıca normal insanlar gibi Noel gününü kutlamak yerine, "Noam Chomsky Günü" gibi Ben tarafından uydurulmuş bir günü kutlamaktan dolayı da mutsuzdur. Kuzenlerinin teknolojiyle bezenmiş cazip yaşamlarına özenen Rellian, babası Ben'e isyan ederek büyükbabası Jack'in evine yerleşir. Ben, onu geri almaya çalışsa da Devleti temsil eden Jack yine kendisini tutuklatmakla tehdit eder. Bunun üzerine Ben, kızı Vesp'yr'ı gizlice Jack'in evine gidip Rellian'ı geri alması için görevlendirir. Fakat Vesp'yr, çatıya tırmanırken kiremitin kırılması sonucu düşerek yaralanır. Doktorun söylediğine göre Vesp'yr, felç olmaktan kıl payı kurtulmuştur. Ben, bu olay sonrasında şimdiye kadar çocukları için doğru olduğunu düşündüğü yaşam tarzını sorgulama başlar. Çocukları için endişelenen Ben, büyükbabalarıyla kalmalarının onların gelecekleri açısından çok daha güvenli olacağı sonucuna varır. Ben'deki bu zihinsel değişim, filmde fiziksel olarak da sakallarını tıraş etmesiyle sembolize edilir. Bu, aynı zaman Ben'in kurduğu alternatif yaşamın, kapitalist sistem karşısında yenilgiye uğradığını gösterir. Fakat birer asi olarak yetiştirilmiş olan çocuklar -Rellian da dahil olmak üzere- Ben'le yaşamayı seçer. Çocuklara göre zenginliğin ve gösterişin kaba bir görünümü olan Jack'in büyük malikanesi, mekanın ahlaksız ve adaletsiz bir şekilde paylaşımının örneğidir.

Filmin sonunda yaşadıkları maceralardan sonra ormana geri dönen Cash ailesinin yaşamı artık eskisi gibi değildir. Ben, çocukları için tehlikeli olduğuna kanaat getirdiği eski radikal yaşam tarzıyla, kapitalist düzene uygun bir yaşam arasında bir denge tutturmaya çalışır. Yine ormanda, fakat bu kez Kızılderili çadırlarında değil, duvarlarla örülü yapısı olan bir evde yaşamaya başlarlar. Çocuklar artık okula gidip, kendi yaşlarına uygun kitaplar okumaktadırlar. Evde çamaşır makinesi ve buzdolabı gibi modern yaşamın nimetlerinden faydalanılmaya başlanmıştır. Bodevan ise üniversiteye gitmek yerine dünyayı tanımak ve yaşamı deneyimleyebilmek için yolculuğa çıkmayı tercih etmiştir. Bu tercih, kapitalist eğitim sistemine karşı direniş çabasını sürdürme isteğini göstermektedir. Filmin başında görülen ormandaki eğitimin eksiklikleri, kapital sistem içerisinde test edilmiş ve bu eksikleri giderecek şekilde yeni bir eğitim modeline geçilmiştir. Bu nokta, Marx'ın politeknik eğitim anlayışına gönderme yapmaktadır. Kurulan bu uzlaşa ise Bodevan'ın uzun saçlarını kesmesiyle temsil edilir. Cash ailesi, radikal yaşam tarzından kısmen vazgeçip, artık karşı olduğu modern toplumla uzlaşarak bir orta yol bulmuştur. Horkheimer ve Adorno'nun (2021, pp. 78-79) belirttiği gibi hayatın uyumsuzlukları, çelişkilerini gösteren yüksek modernist sanat demokratik bir toplum için gerekli olan eleştirel kapasitenin gelişmesine olanak sağlar. Filmde de görüldüğü gibi çocuklar klasik müzik dinlemekte ve yüksek sanat üreten sanatçıların eserlerini okumaktadırlar. Ve her biri bir enstrüman çalmayı bilmektedir. Yüksek müziğin hem tüketicisi hem de hep beraber müzik yaptıklarında üreticisi olurlar. Aynı zamanda okudukları kitapları da birbirlerine anlatıp tartışmaktadırlar. Böylece yüksek sanat ile beraber eleştirel bir bakış açısı geliştirmektedirler.

Din Olgusu

Kaptan Fantastik filminde kapitalist sistem içerisinde ele alınan bir diğer unsur da din olgusudur. Film de yolculukları sırasında çok sayıda şişman insanla karşılaşan çocuklar büyük bir şaşkınlığa uğrar. Modern yaşam tarzının ve gıda endüstrisinin sağlıksız gıdalarının şişmanlattığı bu insanlar, çocukların gözünde hastadır. En küçükleri olan Nai'nin bu insanları su aygırlarına benzetmesinin ardından, diğer kardeşleri tarafından hiçbir insanla alay etmemesi gerektiği konusunda uyarılır: "*Bunu düşünebilirsin, ama dile getirmemelisin!*" Cash ailesinde, alınan eğitim gereği insanların "kusurları" ile alay edilmez. Alay etmenin serbest olduğu tek konu kurumsallaşmış dinlerdir. Noel gününün kutlanmadığı ailede, çocukların hediye alıp verme gibi bir kutlama etkinliğinden mahrum olmaması amacıyla bunun yerine Noam Chomsky'nin doğum günü kutlanır. Ben'e göre hayali ve uydurulmuş bir figür yerine, daha insancıl bir yaşam için mücadele Noam Chomsky gibi bir insan hakları savunucusunun doğum gününü kutlamak çok daha mantıklıdır.

Cash ailesinin kurumsallaşmış dinlere karşı alaycı yaklaşımı, otobüsün polis tarafından durdurulduğu sahnede de açık bir şekilde gösterilir. Polis memuru, otobüsü stop lambasının kırık olması sebebiyle durdurmuştur fakat çocukları görünce şüphelenip, Ben'e çocukların şu anda neden okulda olmadıklarını sorar. Polis, tam işlem yapmak üzereyken çocuklar coşkulu ve aşırı dindar bir Hristiyan aile rolüne bürünüp polisin etrafında ilahi okuyup dans etmeye başlarlar. Çocuklar, böyle bir durumla karşılaşılma olasılığına karşı bu rolü daha önceden prova etmişlerdir. Oynadıkları bu dindar Hristiyan rolü, polisin onları serbest bırakmasını sağlamıştır. Muhafazakar toplumlarda dindarların bazı yasaları çiğnemesine göz yumulabilmektedir. Bunun farkında olan Ben, zor durumlar için böyle bir plan düşünmüştür. Polisi ekarte etmelerinin ardından Bodevan, zafer kazanmış bir edayla 1960'lı ve 1970'li yıllarda Amerika'da sol siyasetin kullandığı politik bir slogan olan "halkın iktidarı" (power to the people) diye bağırır. Ben ise "isyan" anlamına gelen "stick it to the man" sloganıyla cevap verir. Bunlar, hegemonyanın baskısına karşı direnişçi ruhu temsil eden politik söylemlerdir (Nguyen, 2017).

Yolculuk sırasında acıkan çocuklar, yol kenarında otlayan bir koyun sürüsüne rastlar. Kielyr, koyunlardan birini avlamak için okuyla nişan alır. Bu, onların ormandaki doğal yaşamlarında yemek bulmak için gerçekleştirdikleri olağan bir aktivitedir. Fakat Kielyr, koyunu bir türlü öldüremez. Çünkü bu hayvanlar kendi doğal ortamlarında değildir. Nişan alınan koyun kıpırdamadan durmaktadır. Filmin açılış sahnesinde Bodevan'ın avladığı geyik gibi kaçma şansı olmayan bu koyunu öldürmek, Kielyr için etik değildir. Ben, otobüse elleri boş dönen çocukların karınlarını doyurmak için onları bir restorana götürür. Menüye bakan çocuklar, daha önce hiç duymadıkları yiyecek ve içecek isimleriyle karşılaşılır. Zaja, "kola nedir" diye sorar. Ben ise, kolanın zehirli su olduğunu söyler. Çocuklar heyecanla patates kızartması ve hamburger gibi daha önce hiç tatmadıkları yemekleri yemek ister. Ancak Ben, bunların gerçek bir yemek olmadığını ileri sürerek, şimdiye kadar hep organik (gerçek) bir şekilde beslenmiş olan çocuklarının modern toplumu zehirleyen bu toksik ürünlerin tadına varmalarını istemez. Bu ürünler, daha önce çocukların ilk kez görüp oldukça şaşırdıkları ve hasta olduklarını düşündükleri obez insanların şişmanlamasına ve hastalanmasına neden olan yemeklerdir. Çocuklarını apar topar restorandan çıkaran Ben, bu kez en azından kendi

yemeklerini yapabilmek için bir süpermarkete girer. Burada zekice bir soygun planı uygulayan Cash ailesi, aldıkları ürünlere para ödemedi çıkarlar. Genel ahlaki normlara göre bu bir hırsızlıktır. Ancak Ben, bu yaptıklarını bir hırsızlık olarak değil, adına "gıdayı özgürleştirme hareketi" dediği bir aktivizm olarak görür. İnsanlar için temel bir ihtiyaç olan gıda, yalnızca onu elde etmeye gücü olanların ulaşabileceği bir meta olmayıp, herkesin hakkı olmalıdır. Ona göre insanın yaşamasını sürdürebilmesi için gerekli olan hiçbir şey metalaştırılmaz. Maslow'un (1943) ihtiyaçlar teorisi piramidine göre de, birinci basamakta en temel ihtiyaçlar olarak belirlenen fiziksel ihtiyaçlar yer almaktadır. Bunların başında da beslenme gelmektedir. Dolayısıyla Cash ailesi için besin ihtiyacını karşılamak ahlaksız değildir, tam tersi onları besin ihtiyacından mahrum bırakan kapital sistem ahlaksızdır.

Ben, Jack'in tüm tehditlerine rağmen çocuklarıyla birlikte Leslie'nin cenaze töreninin yapıldığı kiliseye gider. Cash ailesi, herkesin cenaze törenine uygun bir şekilde siyah ve gri tonlarla giyinmiş olduğu kiliseye, rengarenk kıyafetlerle giriş yapar. Ben, 1960'lı yılların hippie tarzında kırmızı renkli bir takım elbise giyinmiştir, çocuklar ise saçlarına çiçek halkaları takmıştır. Ben ve çocukların bu şekilde giyinmesi, karşı oldukları kilise gibi bir otorite figürüne bir başkaldırıyı sergiler. Ben, konuşmakta olan rahibin sözünü keserek kürsüye çıkar ve Leslie'yi anlatmaya başlar: Her şeyden önce Leslie bir Budist'ti. Ancak o, Budizm'i bir din olarak değil, bir felsefe olarak yaşamıştı. Leslie, esasen kurumsallaşmış tüm dinlerden nefret ederdi. Ona göre bu dinler, insanlara korku salarak egemenlere itaat etmelerini sağlamak amacıyla uydurulmuş en tehlikeli peri masallarıydı. Leslie, ölmesi durumunda yaşam döngüsünün bir kutlaması olarak cenaze töreninin müzik ve dans eşliğinde gerçekleştirilmesini, ardından da bir Budist olarak cenazesinin yakılmasını, küllerinin ise tercihen kalabalık ve halka açık bir alana götürülerek tuvalete dökülmesini ve ardından da sifonun çekilmesini vasiyet etmişti. Fakat Ben, Leslie'nin bu vasiyetini yerine getiremez. Çünkü kızının Hristiyan geleneklerine göre defnedilmesini isteyen Jack, varlıklı bir insan olarak güçlü bir toplumsal desteğe sahiptir. Polis, elbette ki Jack'in deyimiyle palyaço kılıklı bir hippie olan Ben'e değil, varlıklı, saygın ve inançlı bir Hristiyan olan Jack'e inanacaktır. Weber'in Kalvinist'inde olduğu gibi dinde ekonomik başarı bir seçilmişlik ibaresidir (Giddens, 2008). Hiçbir desteğe sahip olmayan Ben, otoritenin gücüyle kiliseden dışarı attırılır. Bu noktada dinin kapitalizm ile beraber kurumsallaşmış yapısının toplum üzerinde yarattığı etki görülmektedir. Marx'ın da ifade ettiği gibi, mesele aslında dine karşı baskı yapmak değil, insanların içinde bulunduğu durumu değiştirmek, yani toplumsal gerçeği ortaya çıkarıp toplumu değiştirebilmektir (Lefebvre, 1968, pp. 48). Dolayısıyla buradaki sorun bireylerin inancı değil, dinin toplum üzerinde yarattığı ideolojik baskıdır.

Filmin sonunda gizlice Ben ve çocuklar, Leslie'nin tabutunu mezarlıktan çıkararak onun vasiyetinde belirttiği Budist geleneğine uygun bir şekilde yakıp, küllerini tuvalete dökerler. Burada da bir uzlaşma kurulmuştur. Açıkta isyan edip karısını Budist geleneklerine göre yolcu edemeyen Ben, sistemden ve onun temsil ettiği kişilerden gizlice çocukları ile beraber karısına bir anma töreni yaptıktan sonra küllerini tuvalete atmıştır.

Sonuç

Kaptan Fantastik filminde sunulan Cash ailesinin yaşam tarzının, ilk bakışta kapitalist yaşam olgularına ve kurumlara meydan okuduğu düşünülebilir. Ancak kapitalist sisteme karşı olarak tasarlanmış bu alternatif yaşam görüntüsünde, mevcut sistemi istemsizce onaylayan kurgusal unsurlar bulunmaktadır. Örneğin filmde kapital sisteme karşı konumlanan hayatın, sistemin içinde değil de bir ütopya gibi romantize edilerek ormanın içinde yer alması bunun en temel göstergesidir. Bu nedenle çocuklar şehre geldiklerinde kapitalist sistem ile nasıl mücadele etmeleri gerektiğini bilememekte ve kendilerini “ucube” gibi hissetmektedirler. Dolayısıyla bu noktada, neoliberal sistemin en büyük öğretisi olan “bundan başka sistem alternatifi yok” düşüncesi onaylanmaktadır. Filmde, ailenin doğum gününü kutladığı Noam Chomsky’ye yönelik atıflar yer almaktadır. Ancak filmin ilerleyen sahnelerinde sekiz yaşındaki Zaja, İnsan Hakları Bildirisi’ni sayarken “İnsan hakları olmasaydı Çin gibi olurduk. Düşünce özgürlüğü var. Vatandaşlar vahşi ve sıra dışı cezalardan korunuyor” demektedir. Bu söylem, Chomsky’nin “Amerika’nın vahşi emperyalizmi” yaklaşımıyla uyuşmamaktadır. Chomsky’e (2003) göre Amerikan dış politikası tarafından izlenen emperyalist ana strateji, dünyayı kontrol etmeyi amaçlamaktadır. Amerika’nın yarattığı kötü niyetli imparatorlukta, "demokrasi getirme" adı altında gerçekleşen bir ekonomik ve kültürel sömürü söz konusudur. Dolayısıyla Chomsky’nin fikirlerinin de filmde sunulan kapitalizme karşı alternatif bir yaşam düzlemine tam oturtulmadığı ve Chomsky günü kutlaması ile karikatürize edildiği görülmektedir. Filmde herkesin eşit söz hakkı varmış gibi sunulsa da, Ben’in çocuklar üzerinde hiyerarşik bir etkisi vardır. Yapılan tüm aktiviteler saatlidir ve babanın isteği doğrultusunda gerçekleşmektedir. Kapitalist sistemin dayattığı tüm zorunluluklardan kaçmak için mesken olarak orman seçilmiş, ancak ormanda da kendilerine ait bir rutin oluşturmuşlardır. Bu rutini belirleyen ise baba Ben’dir. Aynı zamanda eğitim ve yaşam noktasında baba otoritesine karşı çıkan yalnızca erkek çocuklardır. Kız çocukları film boyunca baba otoritesi ile oldukça uyumlu görülmektedir. Filmde kapitalist sisteme karşı kazanılan en net direnişin “din” olgusu üzerinden olduğu görülmektedir. Ben ve çocuklar, eşinin ölümden sonra yakılma isteğini gerçekleştirir. Ancak bu zaferlerini de sistemden gizli olarak kazanmışlardır. Sisteme karşı kazanılan bu zaferden sadece Ben ve çocukların haberi vardır. Kapitalizm ile beraber özel alana taşınan din olgusu, toplumsal düzenin korunması söz konusu olduğunda bireylerin tercihlerinin dışına taşarak kurumsallaşmaktadır. Filmin sonunda ise kapitalist sistem ile kurulan karşıtlık sonrasında bir uzlaşya varılarak yarı-modern bir yaşama geçilmiştir. Egemen ideolojinin bir alternatifi olmadığı ve mutlaka bir uzlaşya kurulması gerektiği düşüncesi Ben ve ailesini kuşatmıştır. Oysa, filmin sonunda böyle bir uzlaşya kurmak yerine sistemin tam da merkezinden, sistem ile girilecek yeni bir mücadele, filmi eleştirel bir noktaya taşıyabilir ve iyi bir sistem eleştirisi izleterek amaçlanan etkiye ulaşabilirdi.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

.Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı Özeti

Yazarlar makaleye %50 ve %50 oranda katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., & Sanford, R. N. (1950). *The Authoritarian Personality*. New York: Harper.
- Alford, Steven E. (2017). Capitalism Rejected is Education Perfected: The Imperfect Examples of Tarzan's New York Adventure and Captain Fantastic. *Class, Race and Corporate Power*: Vol. 5: Iss. 1, Article 3. DOI: 10.25148/CRCP.5.1.001670 <https://digitalcommons.fiu.edu/classracecorporatpower/vol5/iss1/3> (Erişim Tarihi: 28.07.2022)
- Althusser, L. (2003). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev. Alp Tümertekin). , İstanbul: İthaki Yayınları.
- Baudrillard, J. (2012). *Tüketim Toplumu Söylenceleri Yapıları*. (Çev. Hazal Deliceçaylı - Ferda Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bozkurt, V. (2009). *Pritanizmden Hedonizme -Yeni Çalışma Etigi*. Bursa: Alesta Yayınları.
- Braudel, F. (1982). *The Wheels of Commerce*. London : Collins.
- Brenner, N., Jamie P. and Nik T. (2010). Variegated Neoliberalism: Geographies, Modalities, Pathways. *Global Networks*, 10, 1-41.
- Brown, H. (2012). *Marx on Gender and the Family: A Critical Study*. Boston: Brill.
- Carnoy, M. (2001). Gramsci ve Devlet. *Praksis*, (3), 252-278.
- Cornay, M. (1995). Structural Adjustment And The Changing Face Of Education. *International Labour Review*, 134(6), 653-673.
- Chomsky, N. (2003). *Hegemony or survival : America's Quest For Global Dominance*. New York: Henry Holt and Company, LLC.
- Chomsky, N. (2010). The high cost of neoliberalism. *NewStatesmanAmerican*. <https://www.newstatesman.com/south-america/2010/06/chomsky-democracy-latin> (Erişim Tarihi: 19.07.2022)
- Chomsky, N. (2013). *İşgal Et: Sınıf Savaşı, İsyan ve Baskı Üzerine Düşünceler*. (Çev. Osman Akınay). İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Curtis, N. (2015). *İdiotizm Kapitalizm ve Hayatın Özelleştirilmesi* (Çev. M. Ratip). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çelik Z. (2012). "Neoliberalizmi Kısa Tarihi" (Kitap Eleştirisi), *İdealkent*, (7), 187-193.
- Çubukçu, Y. (2007). *Toplumsal Kurgular ve Cinsiyetçilik*. İstanbul: Everest Yayınları.
- Dağlı, K. (2006). İslam ve Kapitalizm. *Marksist Tutum Dergisi*, Sayı 11, http://www.marksist.net/kerem_dagli/islam_ve_kapitalizm.htm (Erişim tarihi 20.07.2022).
- Debord, G. (2012). *Gösteri Toplumu ve Yorumları*. (Çev. Ayşen Ekmekçi - Okşan Taşkent). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Demirezen, İ. (2011). *Tüketim ve Din*. İstanbul: Fotografika Yayıncılık.
- Desfor E. L. (2006). *Uygulamalı Kültürel Sosyoloji*. (C. Atay, Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.
- Duman, M. Z. (2011). Neo-liberal Küreselleşmenin Zaferi, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:8, Sayı:1, S. 667-700.
- Dusanic, B.J. (2015). *Neoliberalism: Discussions in the Academy of Economic Sciences*. Belgrade: Catena mundi.

- Engels, F. (1998). *Ailenin Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*. Ankara: Sol Yayınları.
- Ercan, F. (1997). Finance-Capital In The Context Of Money And Commodity Relations: A Theoretical Framework Of Changing Capital Accumulation Strategy. *Ekonomik Yaklaşım*, 8 (27), 157-186. DOI:10.5455/ey.10270
- Eyce, B. (2000), Tarihten Günümüze Türk Aile Yapısı, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, Sayı:4, 223-244
- Foucault, M. (2015). *Hapishanenin Doğuşu* (Çev. M.Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitapevi.
- Freire, P. (1998). *Ezilenlerin Pedagojisi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji* (Çev. Eren Rızvanoğlu & Mehmet Ali San). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Giroux, H. A. (2004). *The Terror of Neoliberalism: Authoritarianism and the Eclipse of Democracy*. Boulder, CO: Paradigm.
- Giroux, H. A. (2007). *İktidar, İdeoloji*. Mehmet Küçük (der). Ankara: Ark yayınları.
- Giroux, H.A.(2007). *Eleştirel Pedagoji ve Neoliberalizm*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Gökçe, B. (1976). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1-2.
- Güloğlu, M. F. (2019). Redefining the Family: Changes and Continuities. *Toplumsal Değişim*, (1), 47- 78.
- Feinberg, W. & Soltis, J. F. (2009). *School and Society* (5. Baskı). New York: Colombia University.
- Hall, S. (2017). Introduction (Ed.) with an by S. Davison, D. Featherstone, M. Rustin, & B. Schwarz, *Selected Political Writings: The Great Moving Right Show and Other Essays*. Durham: Duke University Press.
- Harvey, D. (2015). *Neoliberalizmin Kısa Tarihi*. (Çev. A. Onacak), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Horwitz, S. (2015). Capitalism and the Emergence of the Modern Family. In: Hayek's Modern Family. *Palgrave Macmillan*, New York. https://doi.org/10.1057/9781137448231_4 (20.07.2022).
- İnal, K. (2007). *Modernizm ve Çocuk- Geleneksel, Modern ve Postmodern Çocukluk*. Ankara: Sobil yayıncılık.
- İnsel, A. (2004). *Neo-liberalizm Hegemonyanın Yeni Dili*. İstanbul: Birikim Yayınları.
- Kozanoğlu,H. & Özden, B.A.,& Gür, N. (2008). *Neoliberalizmin gerçek 100'ü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Lapavitsas, C. (2014). Neoliberal Dönemde Anayolcu İktisat Kuramı. (Ed.) A. Saad-Filho& D. Johnston, *Neoliberalizm Muhalif Bir Seçki*. (çev. Ş.Başlı & T. Öncel). İstanbul: Yordam Kitap, 59-75.
- Lash, S. & Urry, J. (1987). *The End of Organized Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Lefevbre, H. (1968). *Karl Marx: Hayatı ve Eserleri*. Ankara: Mars Matbaası.
- Maslow, A. H. (1943). A Theory of Human Motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. O.Akınhay & D. Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Marx, K. (1866) "Instructions for the Delegates of the Provisional General Council: The Different Questions," The International Workingmen's Association, <https://www.marxists.org/history/international/iwma/documents/1866/instructions.htm#04> (Erişim Tarihi: 27 Temmuz 2022)

Marx, K. & Engels, F. (2008). *Din Üzerine*. (Çev. Kaya Güvenç). Ankara: Sol Yayınları.

Marx, K. & Engels, F. (2011). *Komünist Parti Manifestosu*. (Çeviren: Yılmaz Onay). İstanbul: Evrensel Basım Yayınları.

McChesney, R. (1999). *Rich Media Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Time*. Chicago: University of Illinois Press.

McLaren, P. (1998). Revolutionary Pedagogy In Post-Revolutionary Times: Rethinking The Political Economy Of Critical Education. *Educational Theory*, 48(4), 431-462. <https://doi.org/10.1111/J.1741-5446.1998.00431.X>

Miller, V. J. (2005). *Consuming Religion: Chiristian Faith and Proctia in Consumer Culture*. New York: Bloomsburry.

Millet, K. (1987). *Cinsel Politika*. İstanbul: Payel Yayınları.

Monbiot, G. (2016). Neoliberalism – The ideology at the root of all our problems. The Guardian. Retrieved from <https://www.theguardian.com/books/2016/apr/15/neoliberalism-ideology-problem-george-monbiot> (Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Mouffe, C. (2015). *Dünyayı Politik Düşünmek* (Çev. M. Buzluolcay). İstanbul: İletişimYayınları.

Nguyen, T. (2017). "Disconnect to connect: the politics of disconnectivity in the film Captain Fantastic". Diggitt Magazine. <https://www.diggittmagazine.com/papers/disconnect-connect-politics-disconnectivity-film-captain-fantastic> (Erişim Tarihi: 24.07. 2022)

Özkazanç, A. (2011). *Neoliberal Tezahürler: Vatandaşlık-Suç-Eğitim*. Ankara: Dipnot Yayınları.

Parlak, D. (2012). Kutsalından Arındırılmış Din: Helal Gıda'nın Ekonomi-Politik Analizi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*.

Poster, M. (1989). *Eleştirel Aile Kuramı*. (Çev. Hüseyin Tapıncı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Saad, G. (2012). *Tüketim İç güdüsü* (Çev. N. Özata). İstanbul: Mediacat Yayınları.

Stam, R. (2021). *Sinema Teorisine Giriş* (2. Basım). (Çev. Selda Salman & Çiğdem Asatekin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Şaylan, G. (1999). *Postmodernizm*, Ankara: İmge Yayınları.

Şirin, M.R. (1999). *Kuşatılmış Çocukluğun Öyküsü*. İstanbul: İz Yayınları.

Tatar, H.C. (2012). Din ve Kapitalizm. *Sosyoloji Konferansları*. 45 (1) / 149-168.

Veblen, T. (2005). *Aylak Sınıfın Teorisi* (Çev. Z. Gültekin). İstanbul: Babil Yayınları.

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.

Wallerstein, I. (2004). *Dünya Sistemleri Analizi: Bir Giriş*. (Çev. E. Abadoğlu & N. Ersoy). İstanbul: Metis Yayınları.